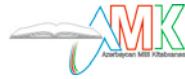

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Azərbaycan
Milli Kitabxanası

Mütaliə mədəniyyəti və kitabxana xidməti (2010-2016)

DAYCEST

BAKI – 2017

**Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi**

**Azərbaycan
Milli Kitabxanası**

**Mütaliə mədəniyyəti və kitabxana xidməti
(2010-2016)**

DAYCEST

BAKI - 2017

Tərtibçi:

A.Abdullayeva

**Redaktor və
buraxılışa məsul:**

K.M.Tahirov,
professor,
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Mütaliə mədəniyyəti və kitabxana xidməti (2010-2016):
Daycest /tərt. ed. A.Abdullayeva; red. və burax. məsul
K.Tahirov.- Bakı, 2017.- 40 s.

©Azərbaycan Milli Kitabxanası, 2017

Tərtibçidən

Daycest - (“digest”- ingilis dilindən tərcümədə “xülasə”, “toplu” mənasını verir) çap olunmuş dövri nəşrlər haqqında qısa xülasədən ibarət siyahı və ya çap kataloqu kimi də izah edilir. Daycestlərin hazırlanması müəyyən bir mövzu və ya kitabxanaçıları daha çox narahat edən hər hansı aktual məsələ ilə bağlı daha dərin və ətraflı tədqiqat aparmağa, müxtəlif mənbələrdə çap olunmuş materialların (əsasən dövri nəşrlər) qısa xülasəsini əks etdirməklə onu geniş ictimaiyyətin diqqətinə çatdırmağa xidmət edir.

Sizə təqdim edilmiş bu daycestdə bu gün geniş ictimaiyyət üçün aktual olan müaliə mədəniyyəti, əhalinin müaliə səviyyəsinin artırılması, kitabxanaların bu işdə fəaliyyəti, kitab təbliğinin yeni forma və üsulları, yeni kitabxana xidmətləri barədə 2010-2016-cı illərdə ölkə ərazisində müxtəlif dövri nəşrlərdə dərc edilmiş məqalələr araşdırılmış, təhlil edilmiş və seçmə yolu ilə diqqətə çatdırılmışdır.

Vəsaitdə seçilmiş məqalələr və onların qısaca məzmunu illər üzrə, daxildə isə əlifba düzülüşü ilə verilmişdir. Bəzi məqalələr yeni ideyanı, yeni metodu diqqətə çatdırmaq məqsədilə təhlil edilmişdir.

Nəşrlə bağlı rəy və təkliflərini Milli Kitabxanaya göndərən mütəxəssislərə və oxuculara əvvəlcədən minnətdarlığımızı bildiririk.

Ünvan: AZ-1000 Bakı şəh., Xaqani küç. 57.

E-mail: metodik@anl.az

2010

Aslan, K. İnformasiya cəmiyyəti şəraitində gənclərə kitabxana xidmətinin müasir problemləri /Knyaz Aslan //Kitabxanaşünaslıq və informasiya: Elmi-nəzəri və təcrübi jurnal.- 2010.- № 3.- S. 15-25.

Məqalədə 1999-cu il “Dövlət gənclər siyasəti haqqında” Prezident fərmanına uyğun olaraq informasiya cəmiyyəti şəraitində gənclərə kitabxana xidmətinin müasir problemləri araşdırılır.

2002-ci ildə qəbul edilmiş “Gənclər siyasəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu, daha sonra Prezident İlham Əliyevin 30 avqust 2005-ci ildə imzaladığı “Azərbaycan Gəncliyi Dövlət Proqramı”nın (2005-2009) təsdiq edilməsi haqqında sərəncamla gənclərin hərtərəfli inkişafı, cəmiyyətin həyatında onların fəal iştirakının təmin edilməsi üçün sosial-iqtisadi və təşkilati-hüquqi şəraitin yaradılmasından bəhs edilmişdir. Dövlət Proqramında bilavasitə Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi tərəfindən icrası nəzərdə tutulmuş bir sıra məsələlər işıqlandırılmış və bu məsələlərin yerinə yetirilməsində Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin mühüm tərkib hissəsi olan kitabxanaların rolu qeyd edilmişdir.

Daha əyani təsəvvür yaratmaq məqsədi ilə C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasının iş təcrübəsi əsas götürülmüş, uğurlar sadalanmış, qüsurlar göstərilmiş, tövsiyələr verilmişdir.

Məqalədə qeyd edilir ki, C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanası ölkənin gənclər kitabxanaları, kütləvi kitabxanaların gənclər şöbəsi, orta ixtisas məktəblərinin kitabxanaları üzrə elmi-metodik mərkəz funksiyasını yerinə yetirir. Müstəqillik illərində Respublika Gənclər Kitabxanasında aparılan quruculuq işləri qarşıya qoyulan vəzifələrin yerinə yetirilməsinə tam zəma-

nət verir. Son illərdə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin kitabxana işinə və onun fondunun lazımi ədəbiyyatla müntəzəm şəkildə komplektləşdirilməsi məsələsinə xüsusi diqqət verməsinin nəticəsi olaraq kitabxananın fonduna hər il təxminən 1000 nüsxədən çox ədəbiyyat daxil olur. Müəllif məqalədə fondun sahəvi bölgüsünü təhlil etmiş, bir sıra nöqsanları aşkar etmişdir.

Göstərilir ki, ictimai-siyasi ədəbiyyat bütövlükdə fondun əsas hissəsini tutur və 33 faiz təşkil edir. Halbuki bu göstərici cəmi 21-22 faiz olmalıdır. Bu qüsuru aradan qaldırmaq məqsədi ilə ciddi tədbir görülməli, ilk növbədə istifadə olunmayan, öz əhəmiyyətini itirən və mənəvi cəhətdən köhnələn ictimai-siyasi kitablar fondan çıxarılıb təmizlik işləri aparılmalıdır. Kitab fondunda bədii ədəbiyyatın miqdarı da (bədii ədəbiyyatın norması 34,5 faizdir, lakin ən azı 50-60 faiz olmalıdır) tələb olunan səviyyəyə uyğun gəlmir.

Həmçinin məqalədə o da göstərilir ki, fondda estetikaya və incəsənətə, xüsusilə diyarşünaslıq xarakterli incəsənət ədəbiyyatına kəskin ehtiyac hiss olunur. Azərbaycan dilində incəsənətin demək olar ki, bütün sahələrinə dair ədəbiyyatın həddindən az olması oxuculara xidmət işini xeyli çətinləşdirir. Kitab fondunda incəsənətə dair kitabların ümumi çəkisi 8 faiz təşkil etməlidir. Bunlardan fərqli olaraq, kitabxana fondunda təbiətşünaslıq və texniki elmlər sahələrinə dair kifayət qədər çap əsərləri toplanmışdır. Beləliklə, müəllif belə bir qənaətə gəlir ki, C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasının kitab fondunun komplektləşdirilməsi işi qənaətbəxş deyil. Kitab fondunun fiziki, mənəvi və məzmun cəhətdən köhnəlmiş, əhəmiyyətini itirmiş və oxucuların istifadəsindən kənar qalmış ədəbiyyatdan təmizlənməsi prosesi sanki unudulmuşdur. Həm keyfiyyət, həm də kəmiyyət baxımından kitabların korlanması halları müşahidə olunmaqdadır. Bunları nəzərə alaraq, C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasının kitab fondunu tələb olunan vəziyyətə gətirmək üçün bu işləri təxirə salmadan həyata keçirmək lazımdır. Məqalədə kitabxananın oxucu probleminə də toxunulmuş, kitabxananın əsas oxucularının bir qayda olaraq Yasamal rayonu

ərazisində yerləşən ali məktəblərin, orta ixtisas məktəblərinin tələbə və şagirdlərindən ibarət olduğu qeyd edilmişdir. Maraqlıdır ki, ötən illər ərzində oxucuların milli tərkibi də xeyli dəyişmişdir. Ümumiyyətlə, məqalədə bütövlükdə kitab fondunun dövriyyəsi və orta kitab oxunuşu, kitab verilişi də illər üzrə müqayisəli təhlil edilmiş və nəticələr işıqlandırılmış, tövsiyələr, təkliflər verilmişdir.

Beləliklə, sonda C.Cabbarlı adına Respublika Gənclər Kitabxanasının oxuculara daha yaxşı xidmət göstərməsi üçün ən vacib olan məsələlərin öz həllini tezliklə tapması məqalədə xüsusi vurğulanmışdır: kitabxana binasının əsaslı təmir edilməsi; kitabxananın lazımı səviyyədə maliyyələşdirilməsi; kitab fondunun vaxtında yeni ədəbiyyatlarla komplektləşdirilməsi; kitab fondundan məzmunca və fiziki cəhətdən köhnəlmiş, yararsız ədəbiyyatın çıxarılması; kitabxananın dövrü nəşrlərə abunə yazılmasının təşkili; yüksəkixtisaslı kitabxanaşünas-bibliograf kadrların kitabxanada işə götürülməsi, XXI əsrin informasilaşdırma əsri olduğu nəzərə alınaraq kitabxananın müasir texniki vasitələrlə, o cümlədən kompyuterlərlə təchiz edilməsi; kitab fondunun mümkün qədər qısa müddətdə elektron kataloqda əks etdirilməsi; oxuculara daha səmərəli kitabxana-informasiya xidməti göstərmək məqsədilə kitabxananın İnternet şəbəkəsinə qoşulması və s.

Rzayev, S.M. Uşaqların və gənclərin müəllif təminatı bəşəri problemdir /Sahib Rzayev //Kitabxanaşünaslıq və informasiya: Elmi-nəzəri və təcrübi jurnal.- 2010.- № 1.- S.63-67.

Müəllif XXI əsr informasiya əsri adlandırmaqla qeyd edir ki, dünyanın inkişaf etmiş lider ölkələri olan ABŞ-da, Rusiyada, Fransada, Yaponiyada, Almaniyada və başqa ölkələrdə XXI əsrə əlaqədar uşaqların və gənclərin yüksək səviyyədə təhsil almaları, milli mədəniyyət və ənənələrə sadıq vətəndaş kimi yetişmələri, eləcə də dünya sivilizasiyasının gələcək istiqamətini müəyyən

edə bilən şəxsiyyət kimi formalaşmaları üçün xüsusi dövlət sənədləri – doktrinalar hazırlanmışdır. Məsələn, Rusiyada “Rusiya Federasiyasında milli təhsil doktrinası” - (2000-ci il), Amerika Birləşmiş Ştatlarında “Amerika 2000-ci il”, “Ailəvi savadlanma və kitabxanalar” proqramı hazırlanmışdır. Proqramda “hər bir ailə öz uşaqları ilə birlikdə nə oxumalı və necə oxumalı” məsələsi qoyulmuşdur. Yaponiyada XX əsrin 90-cı illərində “Mütaliə edən analar” kampaniyası başlanmış və bu kampaniyanın əsas şüarı “öz uşaqlarınız ilə birlikdə mütaliə edin” çağırışına yönəlmişdir. Danimarkanın paytaxtı Kopenhagen şəhərində 1997-ci ildə İFLA-nın təşkil etdiyi və 143 ölkədən 3000 nümayəndənin iştirakı ilə keçirilən Baş konfransda “XXI əsrin astanasında – kitabxanalar və informasiya bəşəriyyətin inkişafı üçün” problem mövzusunun müzakirə etmişdir. Müzakirələrdə “Uşaqların intellektual tələbatı və onların mütaliəsinin təşkili” mövzusu xeyli qabardılmış, bununla əlaqədar konkret maddələr təsdiq edilmişdir.

Məqalədə bu ölkələrlə yanaşı Azərbaycanda da Təhsil haqqında Qanunda uşaqların və gənclərin inkişafı ilə əlaqədar qarşıya qoyulan vəzifələr İFLA-nın adı çəkilən Baş konfransında irəli sürülən vəzifələrlə həmahəng səsləndiyi vurğulanır. Bu cəhətdən müəllif uşaqların və gənclərin təhsili və tərbiyəsi ilə əlaqədar qarşıya qoyulan vəzifələrin yerinə yetirilməsində məktəblərlə bərabər uşaq, məktəb və gənclər kitabxanalarının səfərbər olmaları fikrini irəli sürmüşdür. Çünki məhz kitabxanaların köməyi ilə uşaqlar və gənclər millətin mənəvi inkişaf mənbələrini özündə əks etdirən kitablara müraciət etməklə özlərinin intellektual imkanlarını formalaşdırırlar. Təsadüfi deyildir ki, inkişaf etmiş ölkələrdə uşaqlar və gənclərlə iş aparan, onların mütaliəsinə rəhbərlik edən kitabxanaçılar, böyük peşəkarlığı ilə seçilən sosial mütəxəssislər qrupu kimi qəbul edilir.

Müəllif inkişafı gələcəyə yönəlmiş uşaqların və gənclərin intellektual tələbatını ödəmək, onların mütaliə marağını genişləndirmək məqsədilə respublikamızda uşaq və gənc oxucularla işləməyi bacaran mütəxəssis kitabxanaçı kadrların hazırlanmasını diqqətə çatdırmışdır.

Məqalədə professor A.A.Xələfovun “Azərbaycan mədəniyyətinin qızıl fondu” (“Kitabxana.az” jurnalı, 2009) adlı məqaləsindən sitat verilmişdir: “El arasında belə bir kəlam var: “Uşaqlar bizim gələcəyimizdir.” Sual olunur: bu gələcəyə erkən yaşda kim təhsil və tərbiyə verməlidir? Kim onu cəmiyyətə layiq bir insan kimi formalaşdırmalıdır? Əlbəttə bu şərəfli vəzifə yaşlı nəslin: ataların, anaların, babaların, müəllimlərin, kitabxanaçıların, bütün ziyalılardan öhdəsinə düşür... Əgər bu gün yaşlı nəsil müaliə etməzsə, kitabın gücünə bütün biliklərin mənbəyi, mədəniyyətin daşıyıcısı olmasına inanmazsa, özü müaliə etməzsə gənc nəslin tərbiyəsində şübhəsiz ki, yaxından iştirak edə bilməyəcək. Beləliklə, müaliədən uzaqlaşmağa can atan nəsil yetişməyə başlayacaq ki, bu da millətin faciəsidir”.

Sonda müəllif fikirlərinə yekun vuraraq bildirir ki, uşaqların və gənclərin müaliə təminatı bəşəri problemdir və bu inkişaf etmiş ölkələrdə olduğu kimi Azərbaycanda da dövlət səviyyəsində həllini tapmalıdır.

Rzayev, S. Kitabxanaçılar kütləvi müaliənin təşkilatçısıdır /Sahib Rzayev //Kitabxanaşünaslıq və informasiya: Elmi-nəzəri və təcürbi jurnal.- 2010.- № 3.- S.26-33.

Məqalədə əsasən kitabxanaların müaliənin kütləvi təşkilatçısı olması və müaliə vasitəsilə şəxsiyyətin formalaşması məsələsi tədqiq edilmişdir.

Müəllif qeyd edir ki, insanın mədəni tələbatı yalnız müaliə vasitəsilə ödənilə bilər. Kitabxanalarda təşkil olunan kitab təqdimatları, kitab müzakirələri, elmi konfranslar, ədəbiyyat, incəsənət xadimləri, eləcə də görkəmli elm xadimləri ilə görüşlər, ədəbi-bədii gecələr, disputlar hər bir iştirakçıda müəyyən mədəni tələbat yaradır, hər hansı sahəyə və ya məsələyə olan marağını da gücləndirir. Bu maraq isə müaliə tələbatı yaradır.

Məqalədə bir cəhət də qeyd edilir ki, heç bir ali təhsil müəssisəsi, heç bir ali məktəb proqramı insana təbiətin və cəmiyyətin inkişaf qanunları haqqında lazımı bilikləri verə bilməz. Çünki məhdud zaman çərçivəsi üçün hazırlanan təhsil proqramları bu sahədəki problemləri bütövlükdə əhatə edə bilməz. Elmlərin daim inkişafda olması, inteqrasiyası və differensiasiyası şəraitində müvafiq elmlərin inkişafını izləyən fasiləsiz şəxsi təhsil olmadan heç bir mənəvi inkişafdan, heç bir yetkin formalaşmadan söhbət gedə bilməz.

Odur ki, insan ömrü boyu fasiləsiz olaraq bilik almalı, bunun üçün isə şəxsi təhsilə müraciət etməlidir. Fasiləsiz şəxsi təhsil həm uşaqlar və gənclərə, həm də yaşlılara eyni dərəcədə vacib sayılır. Müəllif fikrini əsaslandırmaq üçün “Yaşlılar haqqında Hamburq Bəyannaməsi”nə müraciət etmiş və bu bəyannamədə yaş, ixtisas və peşəsindən asılı olmayaraq hər bir fərdin formalaşmasında və kamil şəxsiyyətin yaşadığı cəmiyyət üçün lazımlı bir insan ola bilməsində fasiləsiz şəxsi təhsilin mühüm amil olduğu göstərilir. Müəllif qeyd edir ki, bu fikirlər “Fasiləsiz təhsil haqqında Avropa Birliyinin Memorandum”unda bir daha əsaslandırılır. Memorandumun məqsədi açıqlanarkən deyilir: “2000-ci ilin mart ayında Lissabonda keçirilmiş Avropa Sammiti Avropa Birliyinin siyasətinin və təcrübəsinin müəyyən edilməsində dönüş anı olmuşdur”. Beləliklə, şəxsiyyətin formalaşmasında şəxsi təhsil mütaliəsinin tərkib hissəsi olan fasiləsiz təhsilin əsaslı rol oynaması artıq bütün dünyada birmənalı şəkildə etiraf olunur. Təsədüfi deyildir ki, fasiləsiz şəxsi təhsil haqqında Avropa Birliyinin Lissabon Sammitindən sonra respublikamızın paytaxtı Bakı şəhərində 2003-cü il sentyabrın 12-13-də “Yaşlıların təhsilinə dair” Birinci Milli Konfrans keçirilmiş və bu sahədə geniş bəyannamə qəbul edilmişdir.

Müəllif mütaliənin məzmununu geniş açmış və mütaliəni məqsədyönlü, dərk olunmuş tələbatdan doğaraq həyata keçirilən proses kimi iki istiqamətə bölmüşdür: a) konkret məqsəd və mükəmməl mütaliə vərdişləri ilə idarə olunan, ardıcıl və mütəşəkkil surətdə həyata keçirilən vahid bir sistemə söykənən oxu

prosesi; b) nə oxuduğunun fərqinə varan, əsas ideya və mənanı seçib ayıra bilən, müəllifin fikrini dəqiq tutan oxucunun psixi, fikri-mnemik fəaliyyəti nəzərdə tutulur.

Bu vəzifələrin müvəffəqiyyətli icrası isə ilk növbədə kitabxanaçının öhdəsinə düşür. Kitabxana şəraitində oxucunu aktiv mütaliyə cəlb etmək üçün kitabxanaçının özü güclü mütaliəçi olmalıdır. Bundan başqa, kitabxanaçı elementar psixoloji biliklərə sahib olmalı, ünsiyyətə meyilli olmalı, əsl və etibarlı informasiya mənbəyi kimi çıxış etməlidir. Kitabxana və oxucu arasında canlı ünsiyyət, ictimai mütaliə atmosferi yaratmaq kimi vəzifələr kitabxanaçının qarşısında məqsəd kimi qoyulmuşdur.

Müəllif həmçinin qeyd edir ki, “Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 22-ci maddəsinə uyğun olaraq insanların mütaliəsini təşkil edib istiqamətləndirmək işində kitabxanalar aşağıdakı vəzifələri həyata keçirməyə borcludurlar: 1. Cəmiyyətin hazırkı mənəvi tələbatını yaxşı bilmək, ona uyğun olaraq öz fondunu komplektləşdirmək; 2. Mövcud və yeni kitabların varlığı haqqında əhaliyə müntəzəm məlumat vermək; 3. Bütün klassik və müasir təbliğat üsullarından istifadə etməklə kitab təbliğini həyata keçirmək; 4. Əhalinin mütaliə səviyyəsini həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət etibarilə tədqiq etmək və onun yüksəldilməsinə çalışmaq; 5. Kitabxanaya oxucu gəlişini, eləcə də kitabxanaların cəmiyyətin həyatında yaxından iştirakını artırmaq.

Sonda müəllif qeyd edir ki, istər ali məktəbi, istərsə də orta ixtisas məktəbini lazımi səviyyədə bitirmək və onu həyatın inkişaf səviyyəsilə uzlaşdırmaq, həm də özünün işlədiyi kollektivin intellektual atmosferində bir şəxsiyyət kimi tanınmaq üçün şəxsi təhsil mütaliəsi ilə müntəzəm məşğul olmaq günün ən vacib tələbidir. Buna görə ölkədə şəxsi təhsil mütaliəsinin daha geniş kütləvi xarakter almasına nail olmaq vacibdir ki, bunun da əsas təşkilatçısı və təminatçısı kitabxanalardır.

2011

Ağalarov, Ə. Kitab oxumaq həyat tərzinə çevrilməlidir /Ələvsət Ağalarov; söhbəti yazdı R.Rzalı //Azərbaycan.- 2011.- 22 oktyabr.- S.7.

Son illər respublikamızda poliqrafik baxımdan keyfiyyətli, mövzu aktuallığına görə çox dəyərli kitabların nəşri artır, kitab sənayesi yeni nailiyyətlər qazanır, kitabların nəşri ilə yanaşı təbliğinə də xüsusi diqqət yetirilir.

Məqalədə 2011-ci ildə ölkəmizdə Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşkilatçılığı ilə yüksək səviyyədə keçirilən ikinci beynəlxalq kitab sərgi-yarmarkası barədə Azər-nəşrin baş redaktoru Ələvsət Ağalarovla söhbət işıqlandırılmışdır. Qeyd edilmişdir ki, 120 yerli, 25 xarici ölkəni təmsil edən 35 çap və poliqrafiya müəssisəsi sərgidə təmsil olunmuş, oxucular sərgiyə çıxarılan kitablar vasitəsilə xalqımızın tarixi, mədəniyyəti, ədəbiyyatı, bugünkü inkişaf səviyyəsi barədə geniş məlumatlar almaq imkanı əldə etmişdilər.

Ölkənin bütün nəşriyyatları sərgidə fəal iştirak etmişdi. Azər-nəşrin çoxprofilli çap məhsulları yarmarkada geniş yer almışdı. Ulu öndər Heydər Əliyevin nəfis şəkildə çap olunmuş “Müstəqilliyimiz əbədidir” çoxcildliyindən tutmuş serb yazarı Milorad Paviçin “Xəzər lüğəti”nədək hər bir kitab oxucuları cəlb edirdi. Ələvsət müəllim belə sərgilərin keçirilməsinin müsbət nəticələrindən danışmış və qeyd etmişdir ki, bu cür sərgilərin keçirilməsi nəticəsində nəşriyyatlar kitab çapı ilə bağlı dünyadakı yeniliklərlə tanış olur, hansı yazarlar və hansı mövzuda kitabların daha çox oxunduğu barədə məlumat əldə edir, kitab nəşrində yeni kompyuter proqramları, mətbəə avadanlıqları, yeni boyalar, yeni kağızlar, bir sözlə, kitabı ərəsəyə gətirən sənaye sahəsində təzə nə varsa öyrənirdi. Oxucular da dünyada çıxan yeni nəşrlərdən xəbər tutur,

yerli nəşrlərlə tanış olur, eyni zamanda Azərbaycan kitabı dünyaya tanıtılır. Mövzu rəngarəngliyinə gəlincə, Azərbaycan həqiqətlərindən, Qarabağ müharibəsinin əsl mahiyyətindən, onun yaratdığı fəlakətdən, erməni təcavüzü nəticəsində dağıdılmış tarixi-mədəni abidələrimizdən, erməni vəhşiliklərindən, Xocalı soyqırımından, 1915-ci ildə daşnakların uydurduğu qondarma erməni soyqırımından bəhs edən kitablar müxtəlif dillərdə nəşr olunaraq sərgidə nümayiş olunmuş və satılmışdır.

Məqalədə həmçinin Azərnəşrin nəşr etdiyi Amerika, fransız, alman və yəhudi mənşəli müəlliflərin kitablarından, Avstriya yazıçısı Erik Fayqlın kitabları, türk tədqiqatçı Mehmet Pərinçəkin Moskva Dövlət Hərb Arxivində araşdırdığı 1915-ci ildə baş verən hadisələrə dair kitabları, görkəmli türk yazarı Yılmaz Dikbaşın tarixi faktlara əsaslanan, dünyanın əksər ölkələrində yayımlanan kitablarının nəşrindən bəhs edilmişdir.

Həmçinin məlumat verilmişdir ki, hər il Moskvada keçirilən MDB və Baltıqyanı ölkələr arasında bir neçə nominasiya üzrə ənənəvi beynəlxalq kitab sənəti müsabiqəsində 2010-cu ildə iyirmidən çox ölkənin yazarları arasında Çingiz Əlioğlunun “Atlantlar” kitabı “Qərribə taleli kitablar” nominasiyasında bu müsabiqədə birinci yerə layiq görülmüş, müəllifin “Çərçivə” kitabı isə “Qran-Pri” almışdır.

Məqalədə həmçinin F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi ilə gerçəkləşdirdiyi “Kitab karvanı: İpək yolu ilə” paytaxtdan bölgələrə yola düşən uşaq və yeniyetmələr üçün səyyar kitab sərgisindən də bəhs edilmişdir.

Aslan, K. Professor Abuzər Xələfovun əsərlərində kitab, kitabxana və müəllif məsələləri: (Əməkdar elm xadimi, professor Abuzər Xələfovun 80 illik yubileyi qarşısında) /Knyaz Aslan //Kitabxanaşünaslıq və informasiya: Elmi-nəzəri və təcrübi jurnal.- 2011.- № 1 (4).- S.17-31.

Məqalədə Azərbaycanda milli kitabxanaşünaslıq elminin banisi, ali kitabxanaçılıq təhsilinin təşkilatçısı, müstəqil Kitabxanaçılıq fakültəsinin yaradıcısı olan Əməkdar elm xadimi, professor Abuzər Xələfovun əsərlərinin araşdırılması əsasında onun kitab, mütaliə, kitabxana və s. haqqında söylədiyi dəyərli fikir və mülahizələri təhlil olunmuşdur. Burada, eləcə də, alimin Azərbaycan milli kitab və kitabxana mədəniyyətinə verdiyi töhfələr də öz əksini tapmışdır.

Müəllif qeyd edir ki, Əməkdar elm xadimi, professor Abuzər Xələfovun elmi-pedaqoji fəaliyyətində kitab, mütaliə, kitabxana məsələlərinin, eləcə də kitabxanaçı kadrların hazırlanmasının aktual problemlərinin tədqiqi mühüm yer tutur. Kitabxana işi tarixinin tədqiqatçısı kimi ciddi elmi tədqiqat fəaliyyəti ilə məşğul olan A.Xələfov 1950-ci illərin sonlarından ilk elmi tədqiqat məqalələri ilə mətbuatda çıxış etməyə başlayır. Onun bu dövrdə yazıb dərc etdiyi “ADU-nun kitabxanası necə yaranmışdır?”, “Azərbaycan Dövlət Universitetinin əsas kitabxanasının yaranması və inkişaf tarixindən (1920-1929)”, “Kitabxana fondu təşkilinin bəzi məsələləri”, “Kitab belə yaranmışdır” və başqa araşdırmaları XIX əsrin sonu - XX əsrin əvvəllərində, həmçinin 20-30-cu illərdə Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi, habelə kitabxanaların qabaqcıl iş təcrübəsi, mövcud problemlər və s. kimi mövzulara həsr olunmuşdur. O, eyni zamanda kitab, mütaliə, mədəniyyət, kitabxanaçılıq, biblioqrafiya və kitabçılıq işlərinə dair Azərbaycanda nəşr olunmuş yeni kitablar haqqında rəylər və məqalələr yazaraq dövrü mətbuat səhifələrində dərc etdirirdi. Alim hesab edir ki, ölkəmizdə kitabxana tarixinin tədqiq edilib öyrənilməsi xalqımızın ümumi tarixinin, xüsusilə mədəniyyət tariximizin öyrənilməsinin tərkib hissəsidir. Sonra müəllif alimin bir neçə kitabını təhlil etmişdir. “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (1870-1920-ci illər)” adlı kitabında ən qədim dövrlərdən başlayaraq XIX əsrin 70-ci illərinə qədər Azərbaycanda kitabxana işinin tarixinə dair qısa icmal verilmiş, ilk kitabxanalar haqqında məlumatlar üzə çıxarılmış, habelə Xaqani, Nizami, Nəsirəddin Tusi, Şah İsmayıl Xətai və başqa mütəfəkkirlərimizin kitab və

kitabxana ilə bağlılığına, həmçinin məscid kitabxanalarının fəaliyyətinə dair maraqlı mülahizələr irəli sürülmüşdür. Professor A.Xələfovun 1986-cı ildə nəşr etdirdiyi “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (Qədim dövrlərdən başlamış XVIII əsrin axırına-dək)” adlı kitabını məhz həmin tədqiqatların uğurlu nəticəsi kimi qəbul etmək olar. Mühüm əhəmiyyətə malik olan bu kitabda ilk dəfə olaraq Azərbaycan ərazisində qədim Albaniya, Midiya və Atropatena dövründən başlayaraq ta XVIII əsrdək kitabxanaların yaranmasının tarixi kökləri araşdırılmış, orta əsrlərdə Azərbaycan kitabının və kitabxanalarının keçdiyi çətin və mürəkkəb inkişaf yolu tədqiqata cəlb olunmuş, mühüm faktlar üzə çıxarılmış və elmi şəkildə sistemləşdirilmişdir ki, bütün bunlar da milli kitab və kitabxana tariximizin zənginliyini və qədimliyini bir daha təsdiqləmişdir. O, öz kitabında saray, din, şəxsi kitabxanalarla bağlı bir sıra qiymətli faktları ilk dəfə yığcam şəkildə elmi dövriyyəyə daxil etmiş, Azərbaycan mədəniyyət və elm dühalarının kitab, kitabxana və mütaliə haqqında fikirlərini seçib sistemləşdirmiş və təhlil etmişdir. Görkəmli alimimizin “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (Ən qədim dövrlərdən XX əsrə qədər)” adlı növbəti fundamental dərsliyi milli tariximizin əsas tərkib hissələrindən olan elm və mədəniyyət ocaqlarımızın – müxtəlif tipli və müxtəlif növlü kitabxanalarımızın meydana gəlməsi və inkişafı problemlərinin elmi cəhətdən araşdırılmasına və ümumiləşdirilməsinə həsr olunmuşdur. 2004-cü ildə “Bakı Universiteti Nəşriyyatı”nda işıq üzü görmüş I hissə ən qədim zamanlardan XX əsrə qədərki dövrü əhatə edir. Müstəqillik illərində ana dilimizdə ilk dəfə yazılıb nəşr edilən bu dərslik ölkəmizin ərazisində meydana gəlmiş kitabxanaların inkişaf prosesini xronoloji ardıcılıqla əks etdirir. O, ən qədim dövrlərdə Şumer və Neynəva gil lövhələrindən, Misir papiruslarından, orta əsrlərdəki kilsələrin və monastırların kitab fondlarından başlayaraq bugünkü pulsuz ümumi elm və bilik məbədlərinə qədər uzun və mürəkkəb bir yol keçmiş kitabxanaların müasir tərifi verir. Dünyanın ən qədim xalqlarından biri olan Azərbaycan xalqının zəngin mədəniyyət tarixindən bəhs edən professor A.Xələfov yazının, əlifbanın, kitabın və kitabxanaların

meydana gəlməsi ilə bağlı maraqlı faktlar gətirir və yazır ki, Şumerlərlə qədim Azərbaycan dövlətlərinin iqtisadi, siyasi və mədəni əlaqələri məsələsinə toxunan alim bu maraqlı tarixi fakta aydınlıq gətirməyə çalışır. Azərbaycan ərazisində mövcud olmuş qədim Aratta, Manna, Midiya, Alban, Atropaten dövlətlərinin kitab mədəniyyəti barədə söz açan müəllif zərdüştlüyün müqəddəs kitabı “Avesta” haqqında geniş məlumat vermişdir. Azərbaycan ədəbiyyatı tarixində ana dilimizdə yazıya köçürülmüş ilk möhtəşəm ədəbi abidə olan “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanlarının türkdilli xalqların müştərək milli mədəniyyətləri tarixindəki roluna toxunan professor A.Xələfov bu eposun məzmunu, yazıya alınması, dünya kitabxanalarındakı yeri barədə ətraflı bilgi verir. VII-XI əsrlərdə Azərbaycanda kitab və kitabxanaların meydana gəlməsi və inkişafı dərslərdə öz geniş əksini tapmışdır. Azərbaycan kitab və kitabxana mədəniyyətinin inkişafında misilsiz xidmətləri olmuş görkəmli şəxsiyyətlərimizdən Bəhmənyar, Xətib Təbrizi, Qətran Təbrizinin və onlarca başqalarının fəaliyyəti burada geniş şəkildə araşdırılır. Orta əsrlərdə ölkəmizin ərazisində kitabxanaların üç növü fəaliyyət göstərmişdir: saray kitabxanaları, məscid və mədrəsə kitabxanaları və şəxsi kitabxanalar. Kitabda onların hər biri haqqında çox əhatəli məlumatlar öz əksini tapır. A.Xələfov görkəmli tədqiqatçı alimlərimizdən Z.Bünyadovun, Ə.Mirəhmədovun, R.Əliyevin və başqalarının mülahizələrini təsdiqləyərək göstərir ki, XI-XII əsrlərdə Gəncədə zəngin saray kitabxanası, “Dar-əl kitab” adlı böyük bir kitabxana fəaliyyət göstərmişdi. Bu kitabxanaya Həddad ibn Asim ibn Bəkran Əbülfərələn Naxçıvani başçılıq edirdi. Daha sonra müəllif yazır ki, XIII əsrdə Azərbaycanda Şərqdə tayı-bərabəri olmayan, öz fondunun nadirliyinə və zənginliyinə görə dünyanın ən böyük kitabxanaları ilə yarışa girə bilən Marağa Rəsədxanasının Elmi Kitabxanası fəaliyyətə başlamışdı. Bu kitabxana Azərbaycanda kitabxana işinin tarixində öz məqsədi, vəzifələri və yaranma tarixi dəqiq məlum olan ilk elmi kitabxanadır. O dövrdə bütün Şərqdə məşhur olan bu elm məbədinin əsası xalqımızın görkəmli oğlu, ensiklopedik biliyə malik alim Nəsirəddin Tusi tərəfindən

qoyulmuşdur. Kitabxanada 400.000 kitab (əlyazması) toplanmışdı. Dərslərdə XIII-XVIII əsrlərdə fəaliyyət göstərmiş bir sıra məşhur kitabxanalar, o cümlədən Ş.İ.Xətəinin Təbrizdəki saray kitabxanası, Ərdəbildəki Şeyx Səfi məqbərəsinin kitabxanası haqqında çox elmi məlumatlar ümumiləşdirilmişdir. Alimin “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (Ən qədim zamanlardan başlayaraq XVIII əsrə qədər)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1870-1920-ci illər)”, “Sovet Azərbaycanında kitabxana işinin tarixindən (1920-1932-ci illər)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (1933-1958-ci illər)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixindən (Qədim dövrlərdən başlamış XVIII əsrin axırına-dək)”, “Azərbaycanda kitabxana işinin tarixi (Ən qədim dövrlərdən XX əsrə qədər)”, “Respublika Elmi-Texniki Kitabxanası (1930-2000-ci illər)”, “Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi”, “Kitabxana işinin tarixi kursuna giriş” və s. kimi kitabları milli mədəniyyət tariximizin bu zəruri sahəsinin keçdiyi şərəfli yolu hərtərəfli izləməyə imkan yaradan əvəzsiz mənbələrdir. A.Xələfovun müstəqillik illərində çapdan çıxmış “Heydər Əliyev və Azərbaycanda kitabxana işi” (2006) adlı fundamental monoqrafiyası mühüm tarixi elmi əsər kimi xüsusi qeyd edilmiş, əsər mütəxəssislərin diqqətini cəlb etmiş, həm elmi nəşrlərdə, həm də kütləvi informasiya vasitələrində çox yüksək qiymətləndirilərək müəllifinə şöhrət qazandırmışdır.

Müəllif sonda qeyd edir ki, təkcə Azərbaycanda deyil, həmçinin yaxın və uzaq xarici ölkələrdə yaxşı tanınan görkəmli alim A.Xələfov bundan sonra da Azərbaycanın kitabxanaşünaslıq elmini özünün yeni-yeni sanballı əsərləri ilə daha da zənginləşdirəcəkdir.

Qasımbəyli, S. Mütaliə mədəniyyəti...: Son vaxtlar gənclərin kitablara meyli artır /Seymur Qasımbəyli //Şərq.- 2011.- 30 noyabr.- S.6.

Məqalədə cəmiyyətdə mütaliə problemi, gənclərin kitab oxumaması kimi istiqamətlərdə araşdırma aparılmış, “Qanun” nəşrlər

evinin direktoru Şahbaz Xuduoğlu, “Əli və Nino” kitab mağazalar şəbəkəsinin rəhbəri Nigar Köçərli, gənc yazar Qan Turalı ilə mövzu ətrafında söhbət edilmişdir.

Qeyd edilir ki, araşdırma nəticəsində məlum olmuşdur ki, bu gün kitab oxuyanların böyük əksəriyyəti elə gənclərdir. Amma sözsüz ki, bu, nəinki yetərli, heç orta səviyyədə də deyil. Ona görə də ölkədə mütləq mədəniyyətinin yüksəldilməsinə böyük ehtiyac var. Bəs necə edək ki, Azərbaycan vətəndaşı özünü kitab-sız təsəvvür edə bilməsin? Hansı tədbirləri həyata keçirək ki, insanlar üçün kitab oxumaq əvəzolunmaz vərdişə çevrilsin?

“Qanun” nəşrlər evinin direktoru Ş.Xuduoğlu hesab edir ki, son illər kitaba maraq xüsusən də gənclər arasında xeyli dərəcədə artıb. Əlbəttə, mütləq etmək birbaşa olaraq təhsil mədəniyyəti ilə bağlıdır. Təhsil yoxdursa, onda kitaba da məhəbbət olmayacaq. O, bildirib ki, hazırda Azərbaycanda yerli müəlliflərdən çox xarici müəlliflər oxunur. Bunun anormallıq olduğunu önə çəkərək, əslində yerli məhsulların daha çox oxunmalı olduğunu da qeyd edir. Ölkədə mütləq mədəniyyətinin inkişaf etdirilməsinə gəldikdə isə Ş.Xuduoğlu bildirib ki, hazırda Azərbaycanda vətəndaşların kitab oxumamasının səbəbi də təhsil səviyyəsinin aşağı olmasındadır. Mütləq etmək bir mədəniyyətdir. Bu mədəniyyətə də sahiblənmək lazımdır. Təbii ki, bu da öyrənilməli, təbliğ olunmalıdır. Əgər bir insan hansısa işində nailiyyət qazanırsa, bu, yalnız onun oxuduğu kitablar və aldığı təhsillə bağlıdır. Təhsil olmadan, kitab oxumadan nailiyyət əldə etmək mümkün deyil.

“Əli və Nino” kitab mağazalar şəbəkəsinin rəhbəri Nigar Köçərli də hesab edir ki, son zamanlar kitab oxuyanların sayı artıb. Onun sözlərinə görə, bu artım gənclər arasında daha yüksəkdir. Hazırda oxucularımız daha çox xarici müəlliflərin əsərlərini oxuyurlar. Kitabın qiymətinin baha olmasının onun oxunma sayına təsir etdiyini önə çəkən N.Köçərli Azərbaycanda kitabın üzərinə 18 faiz əlavə dəyər vergisinin (ƏDV) qoyulmasından təəssüflənib. Əhalinin mütləq mədəniyyətini yüksəltmək üçün müxtəlif tədbirlərin həyata keçirilməsinin vacib olduğunu

önə çəkən N.Köçərli bu istiqamətdə ayda ən azı 2-3 dəfə kitab təqdimatları keçirdiklərini bildirib.

Gənc yazar Qan Turalı da son illərdə kitab oxunuşunda artımın olduğu qənaətindədir. Onun fikrincə, əvvəlki illərlə müqayisədə hazırda kitab bazarı daha çox inkişaf edir. Amma buna baxmayaraq ölkədə kitaba olan marağın yenə də aşağı səviyyədə olmasından gileylənən gənc yazar deyib ki, Azərbaycanda nəşr olunan kitabların tirajı bir çox hallarda 1000-i ötmür: “Təkcə Bakı şəhərində 100 mindən artıq tələbə var. Bu rəqəmin heç bir faizi kitab oxumur.” Kitab oxuma, mütaliə mədəniyyəti inkişaf etsə də, bu proses çox zəif şəkildə gedir. Bunun da təbii ki, bir sıra səbəbləri var. Təhsil sistemindəki problemlər, kitabın qiymətinin baha olması, çap edilən kitabların keyfiyyətinin aşağı olması və s.

Qan Turalı ölkədə daha çox xarici müəlliflərin əsərlərinin oxunması fikri ilə razılaşmır. Onun sözlərinə görə, xarici müəlliflərin əsərlərinin satışı istənilən halda yerli müəlliflərin kitablarının satışını keçə bilməz: Bu da onunla əlaqəlidir ki, Azərbaycan cəmiyyəti yerli yazarları daha yaxşı tanıyır, nəinki xarici müəllifləri. Bu tendensiya bütün dünyada eynidir - yerli yazıçılar xarici müəlliflərdən daha çox oxunur.

Mütaliə mədəniyyətinin səviyyəsini yüksəltmək yollarına gəlincə isə Qan Turalı bildirib ki, bu işdə telekanalların üzərinə böyük məsuliyyət düşür və hər bir televiziya kanalında sosial reklamlar olmalıdır. O həm də, hesab edir ki, “... kitabı internetdən oxumaq qeyri-ciddidir. Doğrudur, hazırda elektron kitablar var, ancaq Azərbaycanda çoxlu sayda kitabların elektron variantı yoxdur. Kitab ilk növbədə satılmalıdır, alınmalıdır.”

Quliyeva, F. Uşaq kitabxanasının yay oxu zalı balacaların sevimli mütaliə yeridir /Fizurə Quliyeva //Mədəniyyət.- 2011.- 29 iyul.- S.12.

Məqalədə F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının uşaqlarda mütaliə qabiliyyətini formalaşdırmaq, dünyagörüşünü

artırmaq, onların daha savadlı, daha zəkali böyüməsinə təkan vermək istiqamətində gördüyü işlərdən bəhs edilmişdir.

Qeyd edilir ki, mütaliə hər bir insanın şəxsiyyət kimi formalaşmasında böyük rol oynayır. İnsan mütaliə edərək öz dünyagörüşünü, biliklərini, həyat təcrübəsini, nitq qabiliyyətini artırır, mədəniyyətini zənginləşdirir. Uşaqlara mütaliə vərdişlərinin erkən yaşlarda aşılması olduqca vacibdir. Çünki çox mütaliə edən uşaqların intellekti daha sürətlə inkişaf edir.

Kitabxana yarandığı gündən cəmiyyətin və onun hər bir üzvünün tələbatını ödəmək və əsrlər boyu toplanmış informasiyanı gələcək nəsillərə çatdırmaq və mütaliəyə rəhbərlik kimi mühüm funksiyaları yerinə yetirir.

Qeyd edilir ki, uşaqlıq dövründən yeniyetməlik dövrünə və digər yaş dövrünə keçiddə uşaqlar qarşılarına çıxan müxtəlif problemləri həll etmək üçün tələb olunan vərdiş və təcrübəni kitabxananın bilavasitə iştirakı ilə təşkil edilən mütaliənin köməyi ilə qazanırlar. Buna görə də, uşaqlarda mütaliə mədəniyyəti tərbiyəsinin formalaşdırılması ilə həm ailədə, həm də pedaqoji qaydadə məktəblərdə və kitabxanalarda məşğul olunmalıdır. Kitabxanaçı uşaqların mütaliəsinə rəhbərlik edərkən üç əsas məsələyə diqqət yetirməlidir: kitab seçməkdə uşağa kömək etmək; seçilən kitabın oxunmasına həvəs yaratmaq; seçilən kitabın səmərəli mütaliəsi üçün istiqamət vermək.

Məqalədə yay tətilinin başlaması və məktəblərdə dərslərin bitməsi ilə əlaqədar F.Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanasının yay oxu zalının fəaliyyəti də xüsusi qeyd edilir. Yay oxu zalında, kitabxana daxilində olduğu kimi oxuculara hər dildə, hər janrda və tipdə ədəbiyyat təqdim olunur. Yay oxu zalının fəaliyyətə başlaması ilə kitabxananın oxucularının sayının xeyli artması da vurğulanmışdır.

Rzayev, S. Şəxsi təhsil mütaliəsi və kitabxanalarda onun təşkili /Sahib Rzayev, A.Əhmədova //Kitabxanasünaşlıq və informasiya: Elmi-nəzəri praktiki jurnal.- 2011.- № 2.- S.17-21.

Məqalədə şəxsi təhsil müəlisinin məqsədi və məzmunu izah edilir, bu sahədə kitabxanaların məqsədyönlü fəaliyyəti şərh olunur. Qeyd edilir ki, oxucular arasında kompleks tərbiyə işi aparmaq imkanına malik olan kitabxanalar oxucuların şəxsi təhsil müəlisinin təşkili sahəsində çoxcəhətli fəaliyyət göstərirlər. Kitabxanalarda oxucuların şəxsi təhsil müəlisini təşkil etmək üçün onların müəlisə sorğularını ödəyə bilən müvafiq kitab fondu olmaqla bərabər, burada xidmət işini elmi əsaslar üzrə qura bilən mütəxəssis kitabxanaçılar işləyir. Şəxsi təhsil müəlisinin ən mühüm səmərəli nəticəsi şəxsiyyətin kamilləşməsidir. Kitabxanalarda oxucularla fərdi işlər aparılmaqla bərabər, həm də müxtəlif məzmunlu və müxtəlif formalı kütləvi tədbirlər keçirilir. Belə ki, müxtəlif marağa, müxtəlif intellektual imkana və dünyagörüşə malik oxucu qruplarının istəyinə müvafiq olaraq kitabxanalarda rəngarəng mövzularda təşkil olunan kitab müzakirələri, oxucu konfransları, disputlar, ədəbiyyat və incəsənət xadimləri, görkəmli elm, ixtisas və peşə sahibləri ilə görüşlər iştirakçılarda özünəməxsus mənəvi tələbat yaradır, konkret məsələyə maraq oyadır. Yaranan hər bir maraq insanda müəlisə tələbatına çevrilə bilər. Demək, kitabxanalar insanlarda həm mənəvi tələbat yaratmaq, həm də bu tələbatı ödəmək imkanına malik müəssisə kimi cəmiyyətin həyatında ciddi rol oynayır. Məqalədə o da göstərilir ki, yaşlıların şəxsi təhsili ilə əlaqədar həm Hamburq Bəyannaməsində, həm də Lissabon Bəyannaməsində şəxsi təhsil şəxsiyyətin mənəvi tələbatına uyğun öyrənmək obyektivi olan problemlərin sərbəst seçilməsi, informasiya mənbələri ilə müstəqil işləmək, bilik səviyyəsini yüksəltmək kimi izah olunur. “Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda deyildiyi kimi, “Kitabxana xidmətinin vəzifəsi kitabxana sərvətlərinin, dünya ədəbiyyatı nümunələrinin etibarlı şəkildə toplanması, qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılmasından, onların əhali arasında geniş təbliğindən, müstəqil və yaradıcı düşünən vətəndaş yetişdirilməsinə fəal yardım etməkdən ibarətdir”. Odur ki, müəlisə nəticəsində əldə edilən hər bir nailiyyət özünü real həyatda,

təcrübədə biruzə verir və gələcək həyat fəaliyyətində qazanılacaq istənilən uğur bu günün müəlisinin səviyyəsi ilə xarakterizə olunur. Hər bir oxucunun müəlisinin səviyyəsi onun müəliə mədəniyyəti səviyyəsindən birbaşa asılıdır. Ona görə də kitabxanalarda, xüsusilə kütləvi kitabxanalarda, eləcə də uşaq kitabxanalarında oxucuların müəliə mədəniyyəti səviyyəsinin yüksəldilməsi kitabxanaçıların daim diqqət mərkəzində olur. Müəliə mədəniyyəti dedikdə, müəliənin həyatı əhəmiyyətini dərk etməklə müəliə marağına malik olmaq, bu marağa müvafiq sorğular müəyyənləşdirmək və həmin sorğular üzrə ədəbiyyatı kitabxana şəraitində əldə edə bilmək, bu məqsədlə müxtəlif məlumat aparatından, biblioqrafik vasitələrdən istifadə edə bilmək, nəhayət əldə edilən ədəbiyyatı şüurlu və yaradıcı şəkildə müəliə etmək bacarığı nəzərdə tutulur. Bu sahədə kitabxanaların qarşısında təlimatlandırıcı iş aparmaq vəzifəsi durur. Özlərinin müəliə tələbatlarını ödəmək məqsədilə müvafiq ədəbiyyatı seçmək üçün kitabxanaya müraciət edən oxuculara kitabxananın həm kataloq və kartoteka sistemindən, həm də məlumat-biblioqrafiya aparatından istifadə edə bilmək qaydalarını izah etmək vəzifəsi durur. Bununla kitabxanaçılar həm oxuculara lazımi ədəbiyyatı sərbəst seçə bilmək bacarığını aşılamiş olur, həm də hər xırda sorğu üçün kitabxanaçılara müraciət etməyin qarşısı alınır. Kitabxanaçılar bu məqsədlə öz kitabxanalarında mövcud olan kataloq və kartoteka sisteminin məzmunu və quruluşu haqqında oxucularda aydın təsəvvür yaratmaq üçün həm fərdi, həm də qrup halında izahat işi aparmalı olurlar. Bu izahat işlərində kitabxanaçılar kitabxanada mövcud olan müxtəlif növlü kataloqların hər birinin oxucuların hansı sorğusuna cavab vermək imkanını aydınlaşdırırlar. Oxucular bilməlidirlər ki, müxtəlif növlü kataloqların hər biri oxucuların suallarına cavab verə bilmək imkanı baxımından o birindən əsaslı şəkildə fərqlənir. Oxucuların kitabxanadan və kitabdan istifadə edə bilmək bacarığını və səriştəsini məhz kitabxanaçılar tərbiyə etməli olur. Kitabxanaçılar çalışırlar ki, kitabxanaya öz sorğusuna cavab almaq üçün gələn hər bir oxucu kitabxanada davranış qaydalarından tutmuş, lazım olan ədəbiyyatın araşdırıl-

ması, seçilməsi, onun səmərəli müəliəsi və qiymətləndirilməsi məsələsinə qədər hər şeydə sərbəst fəaliyyət göstərmək qabiliyyətinə malik olsun, müəliyəyə yaradıcı münasibət bəsləyən bir şəxsiyyətə çevrilsin.

Sonda müəllif qeyd edir ki, kitabxana fondlarının tamlığı oxucu sorğularının ödənilməsi prosesində “yox” cavablarının aradan qaldırılması ilə bərabər, həm də şəxsi təhsil müəliəsinin kompleks məzmun kəsb etməsinə kömək edir. Şəxsi təhsil müəliəsinin kompleks məzmun kəsb etməsi üçün kitabxanalarda ədəbiyyat təbliğinə kompleks yanaşmaq tələb olunur. Ona görə də oxucuların hərtərəfli inkişafına kompleks yanaşmanın aparıcı sahəsi olan ədəbiyyatın kompleks təbliği kitabxanaçılar tərəfindən düşünülmüş elmi əsaslar üzərində qurulmalıdır. Bu vəzifələrin öhdəsindən gəlmək üçün kitabxanaların abonement və qiraət zallarında çalışan hər bir kitabxanaçı öz fəaliyyətini kitabların qiymətləndirilməsinə, seçilməsinə və məqsədyönlü tövsiyəsinə həsr edərək öz oxucuları ilə sistemli şəkildə fikir mübadiləsi etməli, onlara lazımi məsləhətlər verməlidirlər.

Tahirov, K. M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası 2010-cu ildə virtual rejimdə xidmət sahəsinə daha çox üstünlük vermişdir /Kərim Tahirov //Kitabxana.az: müstəqil elmi, metodiki və praktiki jurnal.- 2011.- № 2-3.- S.7-9.

Məqalədə 2010-cu ildə M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının fəaliyyətindəki mühüm yeniliklərdən bəhs edilmişdir. Qeyd edilmişdir ki, 2010-cu ildə Milli Kitabxananın fəaliyyətinin əsas istiqamətini kitabxana-bibliografiya proseslərinin avtomatlaşdırılması, avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemlərinin tətbiqi ilə oxuculara kitabxana xidmətinin müasir tələblərə uyğun qurulmasını təmin etmək, oxuculara və istifadəçilərə virtual rejimdə xidmət göstərmək üçün elektron kitabxananın və elektron kataloqun məlumat bazasının genişləndirilməsi təşkil

etmişdir. Müəllif Milli Kitabxanada oxuculara yeni elektron informasiya xidmətlərinin təqdim edilməsi, virtual xidmətlərdən istifadə edən oxucuların sayının və innovativ xidmətlərə olan oxucu tələbatının və marağının artmasından danışmışdır. Vurğulanmışdır ki, 2010-cu il ərzində kitabxananın qeydiyyatdan keçən daimi oxucularının sayı 37 686 nəfər, virtual oxucuların – elektron kitabxanadan, kitabxananın saytından və virtual xidmətlərdən istifadə edənlərin sayı isə 281 064 nəfər, o cümlədən virtual sifarişin xidmətlərindən istifadə edənlər 696 nəfər olmuşdur. Kitabxanaya gələn 187 141 nəfər oxucuya 732 385 nüsxə kitab verilmişdir.

Məqələdə kitabxana fondunda olan kitab, qəzet və jurnalların rəqəmsallaşdırılması və oxuculara elektron informasiya xidmətinin göstərilməsi istiqamətində görülən bir sıra işlər də işıqlandırılmışdır. Respublikamıza dair və ümumi xarakterli məqalələrin Azərbaycan və rus dilində 27 841 (21 825-i Azərbaycan dilində, 6016-sı rus dilində) analitik-bibliografik yazı elektron katoloqun analitik məlumat bazasına daxil edilmişdir. Bununla yanaşı 21 618 (16 341 Azərbaycan dilində, 5277 rus dilində) Azərbaycan və rus dilində məqalələrin tam elektron mətni kitabxananın saytına yerləşdirilmişdir. Bundan əlavə “Zərifə Əliyeva” adlı məlumat bazası yaradılmış, Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin “Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə kütləvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında” 12 yanvar 2004-cü il tarixli sərəncamı ilə nəşr olunan kitabların elektron versiyasının hazırlanması işi davam etdirilmişdir.

Məqələdə kitabxananın Fonoteka fondunun 1000 ədəd qrammofon vallarının CD-lərə köçürülməsi işindən danışılmış, elektron dissertasiya fondunun təşkili barədə məlumat verilmişdir. Belə ki, 2010-cu ildə 2745 elektron resursdan 1043-ü avtoreferat, 1702-si isə dissertasiya olmuşdur.

Müəllif həmçinin kitabxananın nəşriyyat fəaliyyətinə də toxunmuş, 2010-cu il bu istiqamətdə 21 adda, 39 buraxılışda bibliografiya, bibliografik məlumat kitabı, metodik vəsait, metodik tövsiyələrin nəşr olunduğunu, çap olunan vəsaitlərin respublika-

nın MKS-nə və Bakı şəhər kitabxanalarına vaxtında və operativ surətdə çatdırılmasını qeyd etmişdir.

2010-cu ildə Milli Kitabxananın beynəlxalq əlaqələri də genişlənmiş, Estoniya, Moldova və İordaniya milli kitabxanaları ilə ikitərəfli qarşılıqlı əməkdaşlıq haqqında saziş imzalanmışdır. Misir və İndoneziya ilə müqavilə hazırlanmış, ikitərəfli qarşılıqlı əməkdaşlıq haqqında Memorandum layihələri razılaşdırılmaq məqsədilə İngiltərə, İsveçrə və Argentina milli kitabxanalarına göndərilmişdir. Beynəlxalq kitab mübadiləsi yolu ilə 566 nüsxə ədəbiyyat daxil olmuş, xarici ölkələrin milli kitabxanalarına isə 3587 nüsxə kitab göndərilmişdir.

Sonda oxucuların tələbatının tam şəkildə və ən müasir tipli informasiya texnologiyalarının tətbiqi ilə daha dolğun ödənilməsini təmin etmək məqsədilə Milli Kitabxananın gələcək illərdə də fəaliyyətini əzmlə davam etdirdiyi qeyd edilmişdir.

2013

Aslan, K. Azərbaycan ədəbiyyatı klassiklərinin irsində kitab və mütaliə məsələləri /Knyaz Aslan //Kitabxanaşünaslıq və informasiya: Elmi-nəzəri və praktiki jurnal.- 2013.- № 2 .(11).- S.34-53.

Məqalədə Azərbaycan ədəbiyyatı klassiklərindən ustad şair Əfzələddin Xaqani Şirvani, dahi Nizami Gəncəvinin öz əsərlərində bilik mənbəyi olan kitaba, kitabxanaya, insan mənəviyyatını zənginləşdirən mütaliəyə verdiyi dəyərdən bəhs edilir. Qeyd edilir ki, Əfzələddin Xaqani uşaq yaşlarından müxtəlif elmlərə yiyələnmiş, Şərqi filosoflarının əsərləri ilə yanaşı, ərəb dillərindəki tərcümələr əsasında yunan fəlsəfəsini və ədəbiyyatını da mənimsəmişdir. Bu baxımdan “Töhfətül-İraqeyn” əsərində mühüm kitablar və dövrün böyük bir kitabxanası olan Şirvanşahlar sarayının zəngin kitabxanası barədə məlumat verilmişdir. Burada həmçinin, Şamaxıda yaradılmış, dövrün məşhur təbib və filosofu şai-

rin əmisi Kafiəddin Ömər Osman oğlunun zəngin kitabxanasından da bəhs edilir. Müəllif göstərir ki, böyük sənətkar ömrünü, həyatını elmə, oxumağa sərf etmiş, yüksək təfəkkür qabiliyyətinə malik olmuş, əsərlərində də bunu təbliğ etmişdir. Xaqani əsərlərini Yaxın və Orta Şərq ölkələrində geniş yayılmış ərəb və fars dillərində yazmış və bu əsərlər həmin ölkələrdə geniş yayılıb oxunmuş, hətta dövrünün tanınmış şəxsləri tərəfindən mütaləə edilmişdir. Bu da həm şairin elmi biliklərinin zənginliyinin göstəricisi, həm də əsərlərində elmə, biliyə verilən yüksək dəyərin təcəssümüdür.

Məqalədə həmçinin, dahi sənətkar Nizami Gəncəvinin irsi araşdırılmış, şairin yazdığı qiymətli əsərlərdə söz sənəti, kitab, mütaləə haqda söylənmiş dəyərli fikirlər barədə məlumat verilmişdir. İnsanı daim öyrənməyə, dünyanın sirlərindən agah olmağa, özünü və kainatı dərk etməyə çağıran şair qeyd edir ki, insan şüuru, insan zəkası elmlə, biliklə, hikmətlə nurlanmasa yeni mətləblər, yeni ideyalar, yeni fikirlər yaratmaq mümkün olmaz. Təsədüfi deyil ki, şairin yaratdığı qəhrəmanlar da sözü uca tutan, kitaba hörmət edən, kitabxanaları yüksək qiymətləndirən, məşhur şair, alim və filosofların kitablarını mütaləə edən şəxsiyyətlərdir. Tarixdən də məlum olan XI-XII əsrlərdə Gəncə və Bərdə şəhərinin zəngin kitabxanası barədə məlumatlar Nizaminin əsərlərində də təsdiqlənir. Şair türk, ərəb, fars mənbələri ilə yanaşı, yəhudi, nəsrani, pəhləvi dilində olan kitablardan istifadə etmiş və bir neçə xarici dilləri bilmişdir. Bu da onu göstərir ki, Gəncə kitabxanalarında bir çox xarici dillərdə kitablar toplanmışdı.

Müəllif həm görkəmli alim və tədqiqatçıların fikirlərinə isnad etmiş, həm də şairin “Xəmsə”sindən ayrı-ayrı poemalardan nümunələr gətirməklə fikrini əsaslandırmışdır.

Sonda qeyd edilir ki, Nizami öz əsərlərində ardıcıl mütaləəni, təkrar mütaləəni, elm, bilik qazanmağın əsas vasitəsi sayır, mütaləə dairəsi geniş, hərtərəfli olan insanın kamil şəxsiyyət kimi formalaşmasından ümidlə söhbət açır, çox oxuyub az yazmağın, çox bilib az danışmağın faydasından danışır.

*Əzizova, P. Müəllim insanı kamilləşdirir
/Pərvinə Əzizova, Zərifə Məmmədova
//Azərbaycan məktəbi.- 2013.- №4.- S.89-
93.*

Məqalədə müəllimin insanın həyatındakı rolundan, şəxsin tərbiyəsini inkişaf etdirməsindən, yeni biliklər qazandırmasından söhbət açılmışdır. Burada müəllim prosesinə pedaqoji, psixoloji baxımdan yanaşılmış, ümumtəhsil, ali və orta ixtisas məktəblərinin tədris proqramı ilə yanaşı əlavə müəllimin əhəmiyyəti xüsusi qeyd edilmişdir. Müəllif qeyd edir ki, müəllim elə bir prosesdir ki, onun nəticələri insanın ictimai və istehsalat fəaliyyətində əks olunur, onun dünyagörüşünün, əməyinin səmərəliliyini dəyərləndirir. Lakin müəllimə təhsil ocaqları və kitabxanalarla yanaşı ilk növbədə ailədən başlanmalıdır.

Müəllimə laqeydliyin bütün dünyada mövcud olduğunu bildirən müəllimlər bir sıra ölkələrdən nümunələr gətirməklə fikirlərini əsaslandırmışlar. Məqalədə həmçinin dünyanın görkəmli şəxsiyyətləri, elm və siyasi xadimlərinin müəllim vərdişləri barədə də informasiya verilir.

Sonda müəllimlər qeyd edir ki, indi də dünyanın ən məşhur klassiklərinin, dünya ədəbiyyatı nümunələrinin əsərlərinin nəşri işinə böyük dövlət qayğısı göstərilir. Bu tərcümələrdə Azərbaycan dilinin bütün incəliklərinə fikir verilir. Kitabxanalarda, kitab mağazalarında doğma dildə istənilən qədər maraqlı, məzmunlu, oxunaqlı kitabları tapmaq olur. Onların hər biri elmin yolları ilə irəliləyən gənclərimiz üçün mayakdır. Unutmaq olmaz ki, müəllim insanı kamilləşdirir, onu öz vətəninə layiq vətəndaş kimi yetişdirir.

İsmayilova, Ə. XXI əsrin informasiya məkanında oxuculara xidmət/Ədibə İsmayilova //Mədəni həyat.-2013.-№ 8.-S.32-34.

Məqalədə Azərbaycan Milli Kitabxanasında istifadəçilərə təqdim edilən yeni xidmət növlərindən, kitabxananın ayrı-ayrı zallarında həm tədqiqatçı-alimlər, həm də tələbə gənclərin mütaliəsi üçün yaradılmış şəraitdən bəhs edilir.

Qeyd edilir ki, əvvəlki illərdə daha çox istifadə olunan kitabların mütaliəsi üçün növbələr yaranırdı. Bu çətinliyi aradan qaldırmaq üçün 2011-ci ildən etibarən yardımçı fond bölməsində mühafizə olunan kitabların elektron versiyalarının yaradılması işinə başlanılmışdır. Elektron nəşrlərdən rahat istifadəni təmin etmək məqsədilə kitabxanada Lokal şəbəkədən istifadə üzrə oxu zalı bölməsi yaradılmış, bölmədə 24 kompyuter və 5 İpad istifadə edilir. Bu kitabxana fondunda olan kitabların daha çox oxucunun eyni zamanda istifadəsinə imkan yaradır.

Məqalədə həmçinin 2012-ci il dekabr ayının 20-də kitabxanaçıların ümumrespublika müşavirəsi çərçivəsində Milli Kitabxanada yeni layihə olan “Vahid avtomatlaşdırılmış kitabxana informasiya sistemi”nin təqdimatına həsr edilmiş tədbirdən də bəhs edilmişdir.

Stepanov, V.K. Kitabxanaların ekzotik xidmətləri: və ya kitabxanalar oxucu axtarışında /V.K.Stepanov, L.Məmmədova //Mədəniyyət.- 2013.- 6 mart.- S. 10.

Məqalədə kitabxanaların oxucu problemindən, dünya təcrübəsi əsasında oxucuların kitabxanalara cəlb olunmasının yeni formalarından söhbət açılır. Qeyd edilir ki, rəqəmsal texnologiyaların gündəlik həyatımıza çox sürətlə nüfuz etməsi mütaliəyə və bunun nəticəsi kimi kitabxanalara marağı azaldır. İnternetdə hər

şeyi olmasa da, çox şeyi tapmaq imkanı oxucuları kitabxanaya getmək stimulundan məhrum edir. Oxucuların kitabxanalara cəlb edilməsi problemi həqiqətən beynəlmiləl xarakter daşıyır. Odur ki, rəqəmsal kommunikasiyalar erasında kitabxanaların yenidən cəlbədicisi olması üçün istifadəçilərə hansı xidmətləri təklif etmək məsələsi bu gün bütün kitabxanaçıları düşündürür.

Məqalədə dünya təcrübəsində (Nyu-York kütləvi kitabxanası, Çelyabinsk vilayəti mərkəzi kitabxanası, İndiana ştatındakı kiçik Villard şəhər kitabxanası) geniş istifadə edilən fləşmoblar, “Kitabxanada gecə” və ya “Bibliogecə” adını almış xüsusi aksiyalar, “mütaliə edən avtobus” (Rusiyanın Penza vilayətinin Nijnelomovski rayonu Mərkəzi Qəsəbələrarası Kitabxanası), məşhur ədəbi əsərlər üzrə “macəralı oyunlar” və başqa yeni metodlar barədə ətraflı məlumat verilmişdir.

Sonda müəlliflər qeyd edir ki, kitabxanaçıların yaradıcılıq potensialı və fantaziyası fəvqəladə dərəcədə yüksəkdir, buna görə belə güman etməyə hər cür əsas var ki, yaxın gələcəkdə kitabxanaların oxucularına xidmətin başqa innovasiyalı formaları da təklif ediləcək, bu xidmət formaları kitabxanaların imicini dəyişdirməyə, onları kifayət qədər darıxdırıcı müəssisələrdən fəal işləyən mədəni asudə vaxt və maariflənmə mərkəzlərinə çevirməyə imkan verəcəkdir.

Tahirov, K. Azərbaycan Milli Kitabxanası-nın inkişafının Heydər Əliyev mərhələsi /Kərim Tahirov //Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri.- 2013.- №. 2.- S.343-347.; Xalq qəzeti.- 2013.- 9 may.- S. 6.

Məqalədə 1993-cü ilin ikinci yarısından Azərbaycan xalqının ümummilli lideri, ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə inkişafının ən yüksək pilləsinə qədəm qoymuş Milli Kitabxananın fəaliyyətində başlanan möhtəşəm yenidənqurma prosesi işıqlandırılmışdır.

Qeyd edilmişdir ki, 1993-cü ilin iyununda ulu öndər Heydər Əliyevin ikinci dəfə respublikada hakimiyyətə gəlməsi ilə Milli Kitabxana və digər mədəniyyət müəssisələrində yol verilmiş ciddi nöqsanların aradan qaldırılması məqsədilə xeyli işlər görülməyə başladı. Ulu öndərin ciddi tapşırığı ilə tezliklə “Mədəniyyət haqqında” və “Kitabxana işi haqqında” Azərbaycan Respublikası qanunlarının işlənilib hazırlanması istiqamətində işlərə başlanmış, ilkin layihələr 1996-cı ildə kitabxana işçilərinin respublika müşavirəsində geniş müzakirə olunmuş, Nazirlər Kabinetinin “Azərbaycan Respublikasında kitabxana işinin vəziyyəti və onu yaxşılaşdırmaq tədbirləri haqqında” qərarı qəbul olunmuşdur.

Müəllif bildirir ki, 1995-1997-ci illərdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycan Milli Kitabxanasına 4 dəfə səfər etmiş və onun kitabxanaya hər gəlişi bu elm məbədinə yeni bir abu-hava, təkmilləşmə gətirmişdir. İlk növbədə Azərbaycanın müstəqillik illərində qazandığı nailiyyətləri əks etdirən kitabların təqdimat mərasimləri keçirilməyə başlamışdır. Bu mərasimlərdə iştirak edən ulu öndər Heydər Əliyev Milli Kitabxananın fəaliyyətini və orada çalışan insanların əməyini yüksək qiymətləndirmişdi: “Mən vaxtilə bu kitabxanaya dəfələrlə gəlmişəm. Amma bu gün kitabxananın astanasından keçərkən çox böyük hörmət və ehtiram hissi duyuram. Kitabxanaya, burada çalışan insanlara hörmət və ehtiramımı bildirmək istəyirəm”.

Onun 1995-ci ildə Milli Kitabxanada “Vətənə, Dövlətə, Xalqa sədaqət andı” kitabının təqdimat mərasimində iştirakı kitabxananın həyatında böyük bir hadisəyə çevrilmişdi. Bu mərasimdə iştirak edən ulu öndər Heydər Əliyev kitabxananın yeni ədəbiyyatla təchizatı işinin vəziyyəti ilə maraqlanmış, Rusiya və digər uzaq xarici ölkələrdən kitabların alınmadığını nəzərə alaraq nöqsanları aradan qaldırmaq üçün ciddi göstəriş vermişdir. Milli Kitabxananın fondunun xarici dillərdə ədəbiyyatla komplektləşdirilməsi məqsədilə hər il kitabxanaya əlavə vəsaitin ayrılması da Ulu Öndərin göstərişi ilə reallaşdırılmışdır.

Məqələdə qeyd edilir ki, Ulu öndər Milli Kitabxanaya öz şəxsi kitabxanasından 300 nüsxəyədək qiymətli kitab bağışlamış-

dır. Bu kitabların içərisində ulu öndərin şəxsi avtoqrafı ilə Milli Kitabxanaya hədiyyə etdiyi və dünyanın bir sıra ölkələrindən gətirdiyi, habelə Məkkəyə ziyarəti zamanı ona bağışlanan nəfis “Qurani-Kərim” də vardır. Mərhum prezidentimizin kitabxanaya hədiyyə etdiyi kitablar bu gün Milli Kitabxananın kolleksiyasının ən qiymətli nümunələri kimi Nadir kitablar fondunda mühafizə olunur.

Məlumat verilir ki, Ulu Öndərin Milli Kitabxanaya diqqət və qayğısının nəticəsi olaraq artıq 2000-ci ildə Milli Kitabxanaya daxil olan yeni ədəbiyyatın miqdarı xeyli artmış və 14.780 nüsxəyə çatmışdı ki, bunların da 9584 nüsxəsi kitablar olmuşdur. Həmçinin, oxucuların kitabxanaya qayıdışı dövrü də başlanmışdı. Belə ki, kitabxananın daimi oxucularının sayı 1995-ci ildəkinə nisbət-də iki dəfə artaraq 2002-ci ildə 32 min nəfərə çatmışdı. Bütün bunlar oxuculara xidmət işinin keyfiyyətinin də kökündən dəyişməsinin nəticəsi idi.

XX əsrin 90-cı illərinin sonundan başlayaraq Azərbaycan Milli Kitabxanasında informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının kitabxana işinə tətbiqinə başlanması da xalqımızın ümum-milli lideri Heydər Əliyevin xidmətləri idi. Respublikamızda kitabxanada ilk İnternet zalı 1998-ci ildə məhz Milli Kitabxanada yaradılmışdır. 2000-ci ildə isə Milli Kitabxanada ilk Tədris Mərkəzi təşkil olunmuş, mərkəzdə ilk dəfə olaraq respublikamızın kitabxana işçiləri üçün kompyuter təlimi üzrə və İnternetdə axtarış aparmaq vərdişlərinin aşılması üzrə treninqlər həyata keçirilmişdir. Bundan sonra 2003-cü ildə elektron kataloqun tərtibi işlərinə başlanılmış, elektron kataloq beynəlxalq məşinlə oxunan MARC-21 formatında işlənmişdir.

Sonda müəllif bildirir ki, bu gün Milli Kitabxana xalqımızın ümum-milli lideri Heydər Əliyevin mədəniyyət siyasətini böyük uğurla davam etdirən hörmətli Prezidentimiz İlham Əliyevin məqsədyönlü siyasəti nəticəsində özünün çiçəklənmə dövrünü yaşayır və günü-gündən inkişaf edərək dünyanın ən modern kitabxanalarının sırasına daxil olur.

2015

Aslan, K. Oxucuların estetik tərbiyəsində kitab və müəlliminin rolu /Knyaz Aslan //Mədəni həyat.- 2015.- № 1.- S.93; 95.

Məqalədə oxucuların estetik tərbiyəsində kitab və müəlliminin rolu, bu sahədə kitabxanaların əsas vəzifələri barədə məlumat verilmişdir. Oxucuların estetik tərbiyəsinin formalaşmasında kitabxanaların vəzifələri aşağıdakı kimi qeyd edilmişdir:

- oxucuları keçmiş və müasir dövrlərin zəngin bədii sərvətləri ilə tanış etmək;
- milli və xarici incəsənətin humanist və beynəlmilləl ənənələrini aşkara çıxarmaq və təbliğ etmək;
- ədəbi-bədii tənqidin, ədəbiyyatşünaslığın, sənətşünaslığın, estetikanın ən yaxşı nümunələrini geniş şəkildə təbliğ etmək;
- incəsənətin ayrı-ayrı növlərinin və janrlarının kompleks təbliği və onların qarşılıqlı əlaqəsi, qarşılıqlı təsiri, qarşılıqlı zənginləşməsi yolu ilə oxucuların estetik zövqünü və bədii qavrayış mədəniyyətini yüksəltmək.

Müəllif qeyd edir ki, estetik maarifləndirmə oxucuların elə konkret biliklər qazanmasına kömək etmək deməkdir ki, onlarsız gözəllik qanunları ilə dünyaya və yaradıcılığa estetik münasibətin tərbiyə edilməsi ağılsızdır. Lakin diqqəti yalnız oxucuların estetik biliklərinin zənginləşdirilməsinə yönəltmək kifayət deyil. Burada ikinci cəhətə - insanların estetik zövqünün tərbiyəsində, onların estetik hisslərinin formalaşmasına və estetik duyğu mədəniyyətinin inkişafına da fikir vermək lazımdır.

Aslan, K. Ömər Faiq Nemanzadə irsində kitab və müəllif məsələləri: "...müstəqil dil və ədəbiyyat olmayan bir millətin siyasi istiqlalı da sağlam ola bilməz" /Knyaz Aslan //Kaspi.- 2015.- 14 iyul.- S.23.

Məqalədə Azərbaycanın görkəmli maarif və mədəniyyət xadimi Ömər Faiq Nemanzadənin kitabın cəmiyyətdə rolu, xüsusilə uşaq müəllifliyinin təşkili, müəllifliyin istiqamətləndirilməsinin nəzəri məsələləri barədə bu gün üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edən, öz aktuallığını itirməyən maraqlı fikirləri şərh edilmişdir. O, bilik mənbəyi olan kitaba, yazılı abidələrin saxlayıcısı olan kitabxanaya, insan mədəniyyətini zənginləşdirən müəllifliyə yüksək qiymət vermiş, cəmiyyətdə onların hər birinin rolunu layiqincə dəyərləndirmişdir.

Ədibin “Dərdimiz və dərmanımız”, “Dilimiz və imlamız”, “Qiraət kitablarımızda mövhumat üsulu”, “Bizə hansı elmlər lazımdır” adlı məqalələri təhlil edilərək ətraflı məlumat verilmişdir. Çar Rusiyası dövründə Azərbaycanda təhsil sisteminin vəziyyətini tənqid edən maarifpərvər ziyalımız dünyəvi elmlərin tədris proqramlarına salınmaması, şagirdlərin sinifdən xaric müəllifliyində müəllifliyi ədəbiyyatın təbliğinə icazə verilməməsini pisləyərək gənc nəslin müəllifliyinin və tərbiyə olunmasının kor-koranə aparılmasına qarşı mətbuat səhifələrində açıq mübarizə aparmışdır.

Məqalədə müəllif uşaqlar üçün nəşr edilən kitabların ümumi məziyyətlərindən bəhs edən Ö.F.Nemanzadənin hər bir kitabın gənc oxucularda maraq doğurması üçün onun nəfis şəkildə nəşr olunmasını, dilinin sadəliyini, ideyasının aydınlığını başlıca cəhət hesab etməsi barədə danışmışdır. Ö.Nemanzadə yazırdı ki, “müəllifliyə həvəs göstərməyən kiçik oxucularda belə məzmunu uyğun şəkillər çap edilən kitablar müəyyən maraq doğura bilər. Belə ki, məktəblilərin çap olunmuş materialların məzmunu-

nu dərindən qavramasında kitabda verilən şəkillər də mühüm əhəmiyyət daşıyır.”

Məqalədə həmçinin ədibin bir sıra əsərlərində, öz sözləri ilə desək, “türk dilimizi ərəb və fars sözlərindən təmizləmək işini, hünərin qəliz yazmaqda deyil, bəlkə sadə türk dili ilə yazmaqda olduğunu, xalqa anladacağımız fikirləri xalqın anlaya biləcəyi bir dil ilə yazmaq gərək olduğunu və xalqı ancaq açıq və sadə yazmaqla oxumağa alışdırma biləcəyimizi isbata çalışırdı”.

Görkəmli ədib ömrü boyu sözün, kəlamın, kitabın, mütaliənin, kitabxananın, məktəbin, elmin, maarifin, mədəniyyətin, təhsilin rolunu çox yüksək qiymətləndirmiş, doğma xalqın başqa millətlərdən mədəni səviyyə baxımından geridə qalması ilə heç cür razılaşa bilməmişdir.

Sonda müəllif qeyd edir ki, ustad pedaqoq, maarifçi-publist, görkəmli nəşir Ö.F.Nemanzadənin zamanında uzaqgörənliklə söylədiyi fikirlər bu gün də aktualdır və onun zəngin ədəbi-bədii irsi daha dərindən, daha diqqətlə araşdırılmağa və öyrənilməyə layiqdir.

İsmaylova,Ə. İnformasiyalı cəmiyyət quruculuğu şəraitində Milli Kitabxanada oxuculara xidmətin əsas istiqamətləri /Ədibə İsmaylova //Azərbaycan Milli Kitabxanasının Elmi Əsərləri.- 2015.- Buraxılış 7.- S.31-36.

Məqalədə son illərdə Azərbaycan Milli Kitabxanasında istifadəçilərin informasiya tələbatlarının daha operativ, tam və dolğun şəkildə ödənilməsi məqsədilə tətbiq edilən yeni xidmət növlərindən, kitabxananın ayrı-ayrı zallarında həm tədqiqatçı-alimlərin, həm də tələbə gənclərin lazımi ədəbiyyatlarla təmin edilməsinə imkan verən müasir şəraitin yaradılmasından bəhs edilir.

Qeyd edilir ki, zəngin kitab fonduna malik olan Milli Kitabxanada oxucuların mütaliəsi üçün hər cür şərait yaradılmışdır.

Kitabxananın oxu zalları elm sahələrinə, oxucu qruplarına, ədəbiyyatın növünə, nəşr dillərinə görə ixtisaslaşmışdır. Oxu zallarında vaxtaşırı yeni ədəbiyyat, əlamətdar və tarixi günlərə dair kitab və dövrü mətbuat sərəgiləri təşkil edilir. Oxu zallarının yardımçı fondları oxucu sorğuları əsasında komplektləşdirilir. Kitabxananın Humanitar elmlər zalında artıq bir neçə ildir ki, Azərbaycan və rus dillərində “Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyi” onlayn məlumat bazası oxucuların istifadəsinə verilmişdir.

Məqalədə məlumat verilir ki, 2014-cü ildə Azərbaycan Milli Kitabxanası öz elektron fondunu genişləndirmək məqsədi ilə elektron kitabxananın xarici elektron informasiya ehtiyatları ilə komplektləşməsinə oxucuların sorğusu əsasında həyata keçirərək zəngin axtarış imkanlarına malik, dünyanın və Rusiyanın aparıcı elibrary.ru elektron elmi kitabxanasının rusdilli informasiya ehtiyatlarına abunə olmuşdur. elibrary.ru platformasında Rusiyanın universal xarakterli (müxtəlif elm sahələrinə dair) elmi jurnallarının elektron versiyalarının tam mətnləri kitabxananın Dövrü mətbuat, Humanitar, Dəqiq və texniki elmlər zallarında, Lokal şəbəkədən istifadə üzrə oxu zalında olan kompyuterlər vasitəsilə oxucuların istifadəsinə verilmişdir. Həmçinin Lokal şəbəkədən istifadə üzrə oxu zalı barədə məlumat verilmiş, burada eyni zamanda 24 kompyuter və 5 elektron kitab vasitəsilə oxuculara xidmət göstərilməsi və sorğularının tam şəkildə ödənilməsi işıqlandırılmışdır.

Məqalədə Milli Kitabxananın saytı - anl.az, orada yerləşdirilmiş elektron məlumat bazaları, oxuculara təqdim edilmiş onlayn xidmətlər - “Virtual sifariş”, “Metodik xidmət” (kitabxanaçılar üçün - metodik@anl.az), “Biblioqrafik sorğu” v.sorgu@anl.az) barədə ətraflı məlumat verilmişdir.

Sonra yardımçı fond bölməsində oxuculara göstərilən xidmətdən danışılmış, qeyd edilmişdir ki, statistik göstəricilərə görə bölmənin yardımçı fondundan gün ərzində orta hesabla 700-750 oxucu istifadə edir. Milli Kitabxanada yardımçı fond bölməsinin hesabına oxuculara kitab verilişinin böyük bir qismi həyata keçirilir. Bölmədə gündəlik ümumi oxucu sorğularının üçdə iki

hissəsi ödənilə bilir. 2014-cü ildə kitabxanaya 34 923 nəfər oxucu üzv olmuşdur və ümumilikdə oxucuların sayı 75 526 nəfərə çatmışdır. Virtual oxucuların (sayt və elektron kitabxanadan istifadə edənlər) sayı – 653 818, virtual sifarişin xidmətlərindən istifadə edənlər 1331 nəfər, Rusiya Dövlət Kitabxanasının Dissertasiyaların virtual oxu zalından və Azərbaycanda müdafiə olunmuş dissertasiyaların elektron məlumat bazasından istifadə edənlər 1021 nəfərə çatmışdır. İl ərzində kitabxanaya gələn oxucuların davamiyyəti 177 511 nəfərə, kitab verilişi isə 874 947 nüsxəyə çatmışdır.

Məqalədə həmçinin Milli Kitabxanada elektron kataloq, elektron kitabxana xidmətləri ilə yanaşı oxucuya kitab verilişi prosesinin avtomatlaşdırılması, oxucuların elektron bilet ilə avtomatik qeydiyyatdan keçməsi və elektron kataloqla sifarişi, fondla quraşdırılmış e-mail vasitəsilə sorğunun qəbulu prosesləri, tam-mətnli sənədlərin çapı, sürətçixarmanın rəqəmli fotoaparlatlar vasitəsilə həyata keçirilməsi, kitabxana fondlarında qorunub saxlanan arxiv və nadir fond kitablarının zədələnməsinin qarşısının alınması haqda da məlumat verilmişdir.

2016

*Cahangirova, N. Qapılara kitab ataq
/Nərmin Cahangirova //Ədəbiyyat qəzeti.-
2016.- 19 mart.- S.11.*

Məqalədə kitab mədəniyyəti, cəmiyyətimizdə kitaba və kitabsevərlərə münasibət məsələlərindən bəhs edilir. İlk olaraq müəllif qeyd edir ki, kitab oxumaq hələ heç də onu qavramaq, dərk etmək, hətta hiss etmək demək deyil. Cəmiyyətdə elə insanlar var ki, onlar oxuduqları kitabların sayı ilə öyünür, lakin kitabların ona qazandırdığı mənəvi keyfiyyətlər haqqında düşünmək belə istəmir. Halbuki, kitabın insana qatdığı dəyər o qədər güclüdür ki, onun kəmiyyəti heç önəm daşımır.

Müəllif əhalidə kitaba marağın səviyyəsini müəyyənləşdir-mək məqsədilə bəzi kitab evləri və kitab mərkəzlərində tədqiqat aparmış, müşahidələr etmiş və əldə etdiyi nəticələri məqalədə işıqlandırmışdır. “Kitabevim” mağazası, “Monokomputer” kompyuter mağazası (mağazada kitab rəfi yaradılıb), “Xan xəzinəsi” kitab evi, “Əli və Nino” kitab mağazasının əməkdaşları ilə söhbət aparılmış və bu gün oxucuların daha çox müraciət etdiyi və aldığı kitablar müəyyənləşdirilmişdir. Qeyd edilir ki, son dövrlərdə klassik ədəbiyyata maraq daha da artmış, daha çox müraciət edilən nəşrlər – detektiv janrında olan əsərlər və fərdi inkişafı ilə bağlı kitablardır.

Lakin məqalədə diqqəti cəlb edən məqam “İqtisadçı Tələbələrə Dəstək” İctimai Birliyinin təşkil etdiyi “KitabAt” layihəsi oldu. Layihənin məqsədi ölkədə mütaliə mədəniyyətini inkişaf etdirmək, əhalini kitab oxusuna cəlb etmək idi. Layihəyə BDU, BSU, ATU, ADPU, ADNSU, BBU, ADMİU və s. universitetlərdən könüllü tələbələr cəlb edilmiş, kitab oxumağı sevən 300-dən artıq könüllü tərəfindən 10 000 kitab toplanmış və müxtəlif ərazilər üzrə evlərə paylanmışdır. Bununla da qapılara KitabAt yeni bir ənənənin əsasını qoymuş oldu.

Sonda müəllif insanları kitab oxumağa dəvət edir və bildirir ki, kitab oxumaqla dünyamızı dəyişər və daha fərqli düşünə bilərik.

Tahirov, K. Kitaba və mütaliyə münasibətdə Heydər Əliyev nümunəsi /Kərim Tahirov //525-ci qəzet.- 2016.- 7 may.- S.7.

Məqalədə Azərbaycan mədəniyyətinin inkişafına və milli-mənəvi dəyərlərimizin mühafizə olunaraq gələcək nəsillərə çatdırılmasına böyük diqqət və qayğı ilə yanaşan Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin kitaba və kitabxanaya həmişə böyük dəyər verməsindən bəhs edilir. Qeyd edilir ki, kitabı mənəvi zənginliyin və elmlərə yiyələnməyin mühüm açarı hesab edən ulu öndər daima

gəncləri və ətrafındakı insanları müaliə etməyə, kitabla həmsöhbət olmağa dəvət etmiş, həyatda kamil insan kimi yetişməyin, zəngin biliklərə yiyələnməyin yeganə yolunun müaliədən keçdiyini söyləmişdir. Azərbaycan üçün çox ağır olan 1995-1997-ci illərdə Milli Kitabxanada olmuş Heydər Əliyev kitabxananın işləri ilə yaxından maraqlanmış, kitabxananın inkişafında əhəmiyyətli dönüş olmuşdur.

Müəllif yazır ki, ulu öndər Heydər Əliyev 1995-ci il iyun ayının 3-də Milli Kitabxanada “Vətənə, dövlətə, xalqa sədaqət andı” kitabının təqdimat mərasimində iştirak etmiş, kitabxanada çalışan insanların əməyini yüksək qiymətləndirmişdir: “...Mən vaxtilə bu kitabxanaya dəfələrlə gəlmişəm. Amma bu gün kitabxananın astanasından keçərkən çox böyük hörmət və ehtiram hissi duyuram. Kitabxanaya və burada çalışan insanlara hörmət və ehtiramımı bildirmək istəyirəm”. Bu fikirlər Heydər Əliyevin kitaba, kitabxanaya bir elm məbədi, bilik xəzinəsi kimi necə dəyər verdiyini əyani şəkildə göstərir. Ulu Öndər kitabxanaya çox az sayda yeni ədəbiyyatın daxil olduğunu öyrənərək öz şəxsi kitabxanasından çox qiymətli kitabları Milli Kitabxanaya hədiyyə etmişdir. Bununla da o, böyük və şərəfli bir ənənəyə başlanğıc vermiş oldu, görkəmli alimlərimiz və ziyalılarımız mərhum akademiklərimiz Ziya Bünyadov və Budaq Budaqov, Xalq yazıçısı Elçin, teatrşünas-alim Ədalət Vəliyev və başqaları Milli Kitabxanaya öz şəxsi kitabxanalarından xeyli miqdarda kitablar bağışladılar. Heydər Əliyevin Milli Kitabxananın fonduna bağışladığı kitablar bu gün Nadir kitablar və Kitabxana muzeyi şöbəsində mühafizə edilir və kitabxana fondundakı ən qiymətli kolleksiya kimi oxuculara, gənclərə, kitabxananın qonaqlarına və kitabxanaya ekskursiyaya gələn məktəblilərə və universitet tələbələrinə böyük fəxrlə nümayiş olunur.

Məqalədə göstərilir ki, bu kolleksiyanın tərkibinə nəzər salarkən kitabların içərisində incəsənətə, mədəniyyətə, arxitekturalara, Azərbaycan tarixinə, coğrafiyasına, Türkiyə və cənubi Azərbaycan ədəbiyyatına, ədəbiyyatşünaslığa, milli adət və ənənələrimizə, kənd təsərrüfatına, islam dininə və müxtəlif dirlərə, dünya

ölkələrinin tarixinə və ictimai həyatına, Qarabağın tarixi və probleminə dair Azərbaycan, rus və dünya klassiklərinin və müasir yazıçıların əsərlərinə, uşaq ədəbiyyatı nümunələrinə və digər nəşrlərə rast gəlmək olur. Bütün bunlar bir tərəfdən Ulu Öndərin müəllif dairəsinin genişliyinin bariz nümunəsi olduğunu göstərsə də, digər tərəfdən bu böyük şəxsiyyətin bütün elmlərə marağının nümunəsi kimi qiymətləndirilməlidir.

Müəllif qeyd edir ki, ulu öndər 1997-ci il noyabrın 5-də kitabxanaya növbəti dəfə gəlişi zamanı Milli Kitabxanaya xarici dillərdə yeni ədəbiyyatın alınması məqsədilə 5000 ABŞ dolları həcmində əlavə vəsait ayrılması barədə göstəriş vermişdir. Nəzərə alsaq ki, həmin dövrdə Milli Kitabxananın illik büdcəsi bütövlükdə heç beş min dollar deyildi, bu zaman bu məbləğin kitabxananın fondunun xarici kitablar və dövri nəşrlərlə komplektləşdirilməsində böyük rol oynadığı daha aydın görünür.

“Açıq Kitabxana” layihəsi

2016-cı il iyul ayının 15-dən etibarən M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanasının R.Behbudov küçəsinə baxan hissəsində olan bağçasında günün 24 saati ərzində oxucuların və bütün vətəndaşların sərbəst şəkildə kitab müəliə etməsinə şərait yaradan “Açıq kitabxana” müəliə guşəsi fəaliyyətə başlamışdır. Burada ayrı-ayrı şəxslər – yazıçılar, şairlər, ziyalılar və alimlər tərəfindən kitabxanaya təqdim olunan kitablar nümayiş olunur və onlardan hamının rahat istifadəsinə şərait yaradılır. Açıq kitabxanada “Mən oxudum, sən də oxu” devizi altında “kitabı kitaba dəyişmə” guşəsi, “Dövri mətbuat”, “Uşaq guşəsi” və “Milli musiqi” guşələri də fəaliyyət göstərir. “Açıq kitabxanada” oxuculara təqdim edilən kitablar arasında Azərbaycanın tarixi, ictimai-siyasi həyatı, iqtisadiyyatı, mədəniyyət və incəsənəti, Azərbaycanda yaşayan əzsaylı xalqların adət-ənənəsi, multikulturalizm, tolerantlıq, bədii ədəbiyyata dair yerli və xarici müəlliflərin Azərbaycan, türk, rus və ingilis dillərində kitabları, müxtəlif mövzularda jurnallar, uşaq ədəbiyyatı geniş yer tutur. Bu isə öz növbəsində paytaxt sakinləri arasında müəliə vərdişlərinin formalaşmasına, asudə vaxtın səmərəli təşkilinə və müxtəlif məzmunlu kitab təbliğinə xidmət edən növbəti uğurlu layihədir. Qısa müddət ərzində Açıq Kitabxanaya gələn oxucuların sayı artıq 20 min nəfəri keçmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin 14 oktyabr 2016-cı il tarixli kollegiya iclasının 7/1 nömrəli qərarına əsasən Milli Kitabxananın Oxuculara xidmət işləri üzrə direktor müavini, Əməkdar mədəniyyət işçisi İsmayılova Ədibə və Kitabxanaların metodik təminatı şöbəsinin müdiri Abdullayeva Adilə tərəfindən “Açıq Kitabxananın fəaliyyətinin əsas istiqamətləri” adlı metodik vəsait hazırlanmışdır. Vəsaitdə Açıq Kitabxananın əsas fəaliyyət istiqamətləri və onun yeni iş formaları ilə təkmilləşdirilməsi yolları tədqiq edilmiş, Milli Kitabxananın bu

sahədəki təcrübəsinin respublika kitabxanalarında tətbiqi üçün metodik tövsiyələr verilmişdir.

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin Azərbaycan Milli Kitabxanası ilə birgə həyata keçirdiyi “Açıq kitabxana” layihəsinə qoşulan şəhər və rayon mərkəzləşdirilmiş kitabxana sistemlərində də müxtəlif tədbirlər keçirilir. Layihə çərçivəsində Sumqayıt, Gəncə, Kürdəmir, Salyan, Bərdə, Oğuz, Cəlilabad, Ağdam, Beyləqan, Astara, Lənkəran, Biləsuvar, Balakən, Şirvan, Gədəbəy, Qusar, Xaçmaz və başqa rayonlarda (şəhər) açıq havada kitab müəliəsi, “yay məktəbləri”nin təşkili, hərbi hissələrdə kitab guşələrinin yaradılmasında əsas məqsəd kitabxanalara daha çox oxucu cəlb etmək və insanların müəliyə marağını artırmaqdan ibarətdir.

Mütaliə mədəniyyəti və kitabxana xidməti

(2010-2016)

Daycest

**Nəşriyyat redaktoru
və korrektor:**

Mehrriban Cəfərova

Ünvan: AZ-1000 Bakı ş., Xaqani küç. 57

E-mail: contact@anl.az

URL: www.anl.az

M.F.Axundov adına Azərbaycan
Milli Kitabxanasının mətbəəsində
ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.

Sifariş: № 16

Çapa imzalanmışdır: 16.06.2017

Tirajı: 200

Pulsuz